

ВСТУПНЕ СЛОВО

Цей ювілейний випуск «Наукових записок УКУ» у серії «Богослов'я» присвячений 20-літтю відродження богословської освіти в Україні та цього річній акредитації Апостольською Столицею еkleзіяльного богословського факультету в Українському католицькому університеті з повним циклом богословських студій (бакалаврат – ліценціат – докторат). УГКЦ не лише отримала перший у своїй історії факультет богослов'я з міжнародною акредитацією на українських теренах, але й почала реалізовувати понадстолітні бажання єрархів УГКЦ мати в Україні богословську школу, яка б не лише інтелектуально формувала духовенство і мирян, а й порушила «богословську тишу», якою огорнуло УГКЦ ХХ століття з його лихоліттями світових воєн, голодомору та комунізму, не даючи змоги артикулювати своє богословсько-еклезіяльне бачення в діалозі між християнським Сходом і Заходом. Без повноцінного входження в міжнародне богословське співтовариство, без діалогу з розлогою сім'єю акредитованих богословських факультетів навряд чи можливе створення самобутньої української школи богословської думки, яка була би здатна відповідати на виклики українського контексту, служити потребам Церкви і суспільства, а також ділитися своїми здобутками зі Вселенською Церквою в екуменічному контексті. Мова йде не лише про можливість здобувати повноцінну, визнану у всьому католицькому світі богословську освіту в Україні, без обов'язкового виїзду на закордонні студії, але й про відродження богослов'я як академічної дисципліни та повернення його у простір української гуманітаристики. Мріємо, щоб цей ювілей не обмежувався лише конфесійним простором Греко-Католицької Церкви, але включав інші Церкви України. Адже місія, яку здійснює Український католицький університет, уже давно вийшла за межі конфесійности, у постконфесійний простір спільних для всіх християн проблем і викликів.

Упродовж 20 років богослов'я, передовсім греко-католицьке, активно розважало над проблемами ідентичности, відродження східної духовности та літургійної спадщини. Це був цілком природний процес для Церкви, яка вийшла з підпілля і повернулась у вир вселенського еклезіяльного життя, у сповнений викликів простір творчої дискусії довкола документів та постанов II Ватиканського собору. Однак події останніх років, передовсім Революція гідности, боротьба з корупцією, протистояння російському тероризму й військовій агресії в Криму та на сході України, вимагають богословської рефлексії в контексті українського сьогодення. Останнє великою мірою продиктувало структуру й основні акценти збірника. Його початок і кінець обрамлені сучасною проблематикою.

Збірник відкриває публікація базового документа Міжнародної Богословської Комісії «Богослов'я сьогодні: перспективи, принципи, критерії», а завершує його розділ «Сучасні аспекти богослов'я», який розпочинається перекладом статті американського православного богослова Девіда Бентлі Гарта «Міф схизми». Відтак о. Тарас Барщевський подає біблійно-богословське обґрунтування місії мирян у Церкві, а о. Мирослав Татарин розмірковує над «богослов'ям з маргінесу», що виникає в середовищі тих, кого суспільство залишає на узбіччі. Своєрідним продовженням теми «богослов'я з маргінесу» можна вважати статтю о. Олега Гірника, який зробив спробу відшукати в українській літературі доби «розстріляного відродження», передовсім в її авангардних напрямках, складові, необхідні для побудови «богословського авангарду» як моделі постконфесійного богослов'я. Натомість Богдан Завідняк зосередив увагу на феноменологічному обґрунтуванні божественної ономотології, не оминаючи при цьому складної проблематики «теодицеї після Аушвіца». Розглянути постать Марії в Корані крізь призму християнсько-ісламського діалогу та декларації II Ватиканського собору *Nostra Aetate* запропонував наш докторант, кримчанин Роман Назаренко. Тему II Ватиканського собору продовжив о. Андрій Олійник, подаючи деякі сучасні тенденції в пасторальному богослов'ї та можливість імплементації їх в УГКЦ. Орися Біла, замикаючи своєю статтею цей розділ, запропонувала два приклади сучасної богословської думки, що розважає про нові шляхи християнства в «епоху кінця історії».

Осердя збірника становлять розділи, в яких представлено ключові богословські дисципліни: біблістику, патристику, літургіку, а також історію Церкви. Біблійний розділ відкриває стаття Петра Гусака, який на прикладі біблійної оповіді про Сима, Хама і Яфета показує можливості «етимологічної герменевтики» в царині розуміння та датування тексту.

В актуальній перспективі історичної кризи побудована стаття Любові Дубковецької, що розглядає особу Ісуса з Назарету в контексті відновлення Ізраїля. Про не менш актуальні соціально-політичні аспекти Нагірної проповіді йде мова у статті Романа Островського.

Стаття Аарона Мілавека про органічну єдність та пасторальний геній «Дідахе» відкриває розділ патристики, який о. Олег Кіндій продовжує висвітленням христологічних аспектів Климента Олександрійського. Марія Горяча презентує блаженства як основу духовного росту християнина на основі гомілій Псевдо-Макарія, а Ігор Кондратишин говорить про значення, якого Августин надавав слову в процесі навчання та пізнання. Розділ закінчується статтею Олександра Кашука про досконалість у вченні Григорія Великого.

Розділ літургії презентують три статті. Отець Олександр Петринко простежив використання біблійних пісень у недільних та святкових богослужіннях від II століття аж до появи поетичних канонів. Про богослов'я таїнства покаяння в контексті православно-протестантського діалогу на зламі XVI і XVII століть написав о. Василь Попелястий, а Ігор Васишин детально проаналізував особливості Типика о. Ісидора Дольницького.

Розділ «Історія Церкви і богослов'я» розпочинається актуальною статтею о. Юрія Аввакумова, в основі якої – риторичне запитання про християнство як релігію істориків. Отець Назар Заторський запропонував ревізію московської версії походження «Послання Мисаїла», а Вікторія Лука написала про історію збереження та консервації фресок Михайлівського Золотоверхого собору в добу найзапеклішої атеїстичної пропаганди та переслідування Церкви. Тарас Гринчишин спільно з о. Михайлом Димидом дослідили статистику сучасної української православної та католицької діаспори.

Збірник доповнює розділ «Огляди та рецензії». Уляна Головач прорецензувала переклади текстів Страсного тижня і Пасхи, виконаних майстернею літургійних перекладів «Трипіснець», а Богдан Завідняк – італійське видання творів Сьорена К'єркегора. Рецензію на книжку православного священика Андрія Дудченка про Євхаристію написав Ігор Васишин. Отець Михайло Димид подав дві ґрунтовні рецензії: на книжку хорватського протестантського богослова Мірослава Вольфа та на збірник статей православного богослова з Франції Антуана Аржаківського. Олег Новосельський написав рецензію на книжку Андрія Баумайстера про богослов'я Томи Аквінського. Ґрунтовну рецензію на книжку сучасного хорватського богослова Бориса Гуневича запропонував о. Олег Гірник.

Редакційна колегія та автори статей сподіваються, що цей ювілейний збірник приверне увагу всіх, кого цікавить не лише минуле, а й сучасні перспективи розвитку богословської думки в Україні, а також спонукатиме до дискусій на сторінках наступних випусків.

Від імени богословської спільноти УКУ щиро дякуємо Великому Канцлерові УКУ Блаженнішому Патріярхові Святославу, Президентові УКУ Преосвященному Владиці Борисові Гудзяку та о. Ректору Богданові Праху за їхню повсякчасну батьківську підтримку покоління молодих богословів УГКЦ, за сприяння у його творчому дозріванні та за плекання далекоглядної візії переосмислення досвіду Церкви-мучениці, яка пройшла шлях від Страсної П'ятниці і прямує з Господом нашим Ісусом Христом до Неділі Воскресіння.

Від імени редакційної колегії

диякон Роман Завійський,
*декан філософсько-богословського факультету
Українського католицького університету*